

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Füvészkert-utca 1079.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagyi hivatal.</p>
--	--	---

Tartalom. Felhívás. Kun Bertalan. Br. Vay Miklós. — A 188. §. és még valami. Erdélyi Imre. — Tárca. A vallásbölcsestet főbb problémái és a biblia. Erdős József. — Egy nagy költő hagyatéka. Kiss Ferencz. — Közügyeink. Egy vallásérelmi ügy története. Tóth Lajos. — Fördői levél. Kálmista. — Különfélék. — Szerkesztői posta. — Hirdetések.

Felhívás

a magyarországi protestáns egyház híveihez, a „Károli Gáspár-emlék és alapítvány“ ügyében.

Az isteni gondviselés, az ő beláthatlan mélységű rendelkezése szerint, nagy és nemes czélok keresztülvitelére hívta el a mi magyarországi protestáns egyházunkat. Azt a feladatot tűzte elébe, hogy, egyéb társadalmi intézmények mellett, — egyik harczosa lévén a lelkiismereti szabadság, a felvilágosultság és tiszta erkölcsök magasztos eszméinek — általa is megvalósítsák közöttünk istennek országa, a melynek áldásai képesek csak boldogítani és megnyugtani az emberi szívet s megszentelni annak számára a földi életet.

És ha protestáns egyházunk emez elhivatásának, ma már szintén három századon keresztül húzódó történetén, annak változatos eseményein végig tekintünk: lehetetlen, hogy valamennyien imára ne kulcsoljuk össze kezeinket ama lélekemelő tanulsága előtt e hosszú történetnek, hogy a mi sorsunkat vezető isteni gondviselés, koronkint megajándékozott bennünket nagy és kiváló férfiakkal, a kik, készséggel engedve küldetésüknek, áldozatkész munkásai lettek e nagy czéloknak, s alkalmas eszközei annak, hogy istennek akarata érvényesüljön életünk vezetésében annak minden pontján.

De történelmi multunk e felemelő és hálára kötelező tanulsága mellett aztán, egy komoly intelem is szól mindnyájunk szívéhez. A szent ügy és nemes czél érdekében

elhullott nagyjaink ugyanis, a legtöbb esetben, saját lelkiismeretök megnyugtatóján és a jobbak időszerű elismerésén kívül, alig részesültek más jutalomban, nemcsak, hanem az történt meg velünk, hogy, mert erős és jellempróbáló küzdelmeket mért ki, ugyancsak az isteni gondviselés a mi kicsiny protestáns egyházunknak sorsául, eme hosszú küzdelem zajában, annak könyei és gyakran keserű megpróbáltatásai között, jeltelen, ma már szintén elfelejtett sírok takarták el szemünk előtt legnagyobb embereinknek drága hamvait. „Megpróbált, háborúsággal látogatott meg az Ur“, az írás szavai szerint, bennünket, s e háborúság fájdalmi és annak iszonyúságai miatt, gyakran kínos hallgatásra és lemondásra volt kényszerítve szívünkben a hála és kegyelet kötelességének érzete, s önhibánkon vagy szándékos mulasztásunkon kívül, bizony fájdalmas visszaemlékezése az az elmúlt időknek, hogy nem mindenkor „temethettük el prófétáinkat úgy, mint azt tőlünk megérdemelték“, s hogy, habár drága emlékezetük él is szívünkben, s gyakran magasabbra is dobogtatja azt: azok a jeltelen sírok tényleg csakugyan megvannak, s beszakadozott hantjai, a feledékenység sivárságával környezett tájékaik, régi kegyeletes kötelességek lerovására hívják fel az utókort.

Egy ilyen jeltelen, a százados szép és nagy emlékek korából kiemelkedő sír iránti kegyeletes kötelesség teljesítésének érdekében intézzük e testvéri szózatot a mi magyarországi protestáns egyházunkhoz tartozó hitsorsosokhoz, annak minden rendű és rangú tagjaihoz.

Ez a jeltelen sír a hírneves egykori gönczi pap és kassa-vidéki esperesnek, a teljes szentírás első magyar fordítójának, Károli Gáspárnak sírja, az abauji egyházmegye kebeléhez tartozó gönczi ev. ref. egyházban.

Minő kincscsel ajándékozta meg Károli Gáspár a mi magyar protestáns egyházunkat akkor, a mikor szent vallásunknak isteni alapját, a teljes szentírást, immár csak-

nem három századdal ezelőtt, édes anyai nyelvünkre lefordítva, kezünkbe adá: ezt protestáns ember előtt tüzetesebben magyarázni és feltüntetni bizonyára nem szükséges, s teljesen elég talán csak annyit felemlitenünk, hogy ez az első teljes magyar biblia mindnyájunk számára megnyitotta és hozzáférhetőbbé tette azt az isteni forrást, a mely egy egészen új és az eddiginél áldásosabb világosságot nyit meg a bölcs előtt, s minden szükségesre megtanítja a tudatlant is; a mely örökös vezére és táplálója hitünknek, éltető lelke reményünknek; a melynek szívünkhöz szóló hangjai megennyhítik fájdalmainkat, biztatásai letörlik könnyeinket; a melyből az, a ki boldog, szerencsés, előkelő közöttünk, egy felsőbb, áldó hatalom iránti tiszteletet és háládatosságot tanul, — a szegény, az üldözött, az alacsony sorsban levő pedig erőt nyer annak a tudatnak birtokában, hogy az ő sorsát is egy bölcs és szerető kéz vezeti céljai felé; a mely a könyvek könyvévé épen azért vált kezeink között, mert vezére életünknek, s bizony szerencsés, boldog és megelégedett az, a ki keresi és megérti a benne rejlő örök és isteni tudományt!! . . .

Ma, a midőn — istennek legyen hála — már békésebb és nyugodtabb napok jutottak osztályrészeül magyarországi protestáns egyházunknak is, a több irányú szent és kegyeletes czélok felé való törekvések között, tudvalevőleg, egy szélesebb körű mozgalom indult meg az iránt, hogy mimódon lehetne legillendőbben lerónunk Károli Gáspár áldott emléke iránt azon hálatartozásunkat, a melyet az elmúlt idők viszonyai és körülményei között teljesítenünk eddig nem lehetett? Tiszáninzeni egyházkerületünk, mint a melynek kebelében élt és munkálkodott legközvetlenebbül ezen nagy férfiú, engedve azon intelemnek, a melyet a megindult mozgalomból magára nézve szintén a közvélemény egyenes parancsa gyanánt is tekinthetett: egy szélesebb körű bizottságot alakított a maga körében, abból a célból, hogy a Károli-emlék ügyében megtegye a szükséges kezdeményező lépéseket, sőt annyira kívánatos megvalósításához is eljuttassa azt. E bizottság legközelebb megtartván tanácskozásait, mindenekelőtt abban állapodott meg, — épen az előtte ismeretessé lett közfelfogáshoz alkalmazkodva, — hogy a reánk következő 1890. évben, mint a Károli által magyar nyelvünkre fordított biblia 300-dos évfordulójának alkalmából, egy, a nagy férfiú emlékéhez és érdeméhez méltó szobrot kíván Gönczön felállítani, mint a hol nyugosznak — tudvalevőleg — az elhunytak porai; e mellett, hogy kegyeletes megemlékezésünk maradandóbb és szélesebb körű is legyen: egy tekintélyes „Károli-alapot“ óhajt létesíteni, a mely kamatai által protestáns irodalmi czélok segélyezésére és esetleg más, később is megállapítható protestáns érdekeknek szolgálván, a mellett, hogy kívánatos lendületet hozhatna lassú fejlődésű irodalmunkba, egyszersmind szaporítaná közöt-

tünk, protestáns testvérek között, az annyira szükséges összetartás kapcsait.

Ugy ezekre, mint a megtartandó emlékűnnepre vonatkozó további megállapodásokat, annak idejében, mindenestre bő mértékben lesz alkalmunk megismertetni a nagy közönséggel. Minthogy azonban úgy a tervbe vett emlékszobor, mint maga a „Károli-alap“ is, csak közadakozás útján valósítható meg: ez alkalommal épen az említett czélok megvalósítására szükséges összeg egybehordására hívjuk fel, hitsorsosi szeretettel, teljes bizalommal és szép remények között, protestáns testvéreinket; tisztelettel kérve, hogy e tekintetben mindenki a tőle kitelhető legnagyobb mértékben mutassa meg szíves áldozatkész-ségét.

Mi tudjuk azt, hogy protestáns egyházi életünk fejlesztése, annak megerősítése, minden irányban áldozatokkal jár; de úgy érezzük, hogy egyetlen, semmi áron oda nem adható kincse lelkünknek ez a mi imádott egyházunk és annak részünkre fentartott áldásai; és úgy érezzük, hogy protestáns egyházunk, nagyobb, szentebb, a multból reá maradt kötelességet ma nem teljesíthet, mint azt, hogy megadja első magyar bibliafordítójának azt, a mit régen megérdemelt; mint azt, hogy méltóképp lerója Károli Gáspár iránt a kegyeletes megemlékezés adóját.

Mindenestre szerencsés, boldog nép vagy társadalom az, a melynek nagy embereket ad kegyelméből az isteni gondviselés; de még szerencsésebb és boldogabb az, a mely nagy embereit megérdemelni és megtisztelni tudja is, akarja is; és a történet kiáltó tanulsága szerint, csak annak a társadalom míveltségének van biztos jövője, a mely multjából nem ismeri sem a próféták megkövezésének bűnét, sem pedig a hálátlanságot és közönyösséget nagyjai iránt.

Minket, magyarországi protestáns testvéreket, egyházi életünk változatos küzdelmei, csekély számunk, az ennek tudatából származó összetartozás érzete . . . szívünk, lelkünk veleszületett jó hajlandóságai, rég megtanítottak a hála és kegyeletesség erényeinek gyakorlására. Épen azért, teljes bizodalommal vagyunk az iránt, hogy protestáns testvéreink, egyenkint és összesen, szívesen meghallják szózatunkat; és ez alkalommal adakozásra híván fel a protestáns hitbuzgóságot, a Károli Gáspárnak állítandó emlékre és az ő nevével nevezendő alapra, abban a remény-ségben vagyunk, hogy e célra a legszegényebb is elhozza a maga filléreit, hogy így rövid idő alatt, mi is mindnyájan, lelki örömmel és dicsekedéssel elmondhassuk, szent könyvünk szavaival, majdan a kettős emlék előtt: „Legyen ez jegyül közöttünk, hogy mikor kérdendik a ti fiaitok az ő atyjokat, ezt mondván: mire valók ezek a kövek? mondjátok meg nekik: ezek a kövek emlékezetre lesznek a fiaknak mindörökké“. Józsuá. IV. 6., 7.

E szent és magasztos ügyet ismételten is figyelmébe ajánlván protestáns hitfelekezetünk tagjainak,

hazafiui üdvözlettel maradtunk Miskolczon, 1889. jul. 12.

Testvérei, atyjafiai az Urban:

Kun Bertalan, **Br. Vay Miklós,**
tiszáninneri ev. ref. püspök. egyházkerületi főgondnok.

A 188. §. és még valami.*)

— Az egyetemes lelkészminősítési szabályzat kérdéséhez. —

A tiszántúli egyházkerület lelkészi karának kilenczted-része bizonyára megütközéssel olvasta azon javaslatot, melyet püspökeink a lelkészminősítés ügyében a konventhez benyújtottak. Majdnem negyedfél esztendeig készült; ez idő alatt — különösen a mi egyházkerületünkben — alig volt olyan hét, hogy valaki elő ne hozta volna a lelkészminősítés ügyét s a felszólalásokból napnál világosabban kitűnt, hogy minősítési szabályzatunkkal még a lelkészminősítés barátai sincsenek megelégedve, s óhajtják, hogy enyhíttessék annak szigorúsága.

Mikor aztán azt reméltük már, hogy az óhajok megvalósulása csak idő kérdése, — akkor jönnek a püspökök javaslatukkal s olajat öntenek a tűzre. Nem tudja az ember igazán, mikor javaslatukat olvassa, hogy sírjon-e vagy boszankodjék, látva az óhajításoknak föl sem vevését; a kik „elsők az egyenlők között”, — nem akarják gyógyítani atyjokfiai sebeit.

Uraim! Főtiszteletű urak! Mi is emberek vagyunk, kiknek jogaik vannak s jogkörünket nem megszoríttatni, hanem szélesbíteni szeretnők. És annyi várakozás és kérelem után nem veheti tőlünk senki rossz néven, ha már követeljük sebeink gyógyítását azon egyházkerületektől, melyeknek ti vezérei vagytok.

Igen, az egyházkerülettől és nem a konventtől, mely atyáskodása által maholnap sokfejú pápasággá növi ki magát, s beleavatkozik olyan dolgokba is, a melyekhez ninesen semmi köze. Az egyöntetűség létesítése végett ime most általános lelkészminősítési szabályzattal akar boldogítani bennünket, holott az egyházi törvények 188. §-a szerint „*az egyházak osztályozása és a lelkészek minősítése iránti eljárást, az egyházak állapítják meg, az egyházmegyék meghallgatásával. Az egyházkerületek pedig a lehető egyöntetű eljárás eszközlése végett, közlik egymással megállapodásaikat.*“

Hol van itt megadva a konventnek azon jog, a melynek alapján lelkészminősítési szabályzatokat készíthet s azokat véleményezés végett az egyházkerületeknek kiadhatja!? Nem bírok képzelni oly geniet, a ki ebből kiokoskodhatná e jogot. A konventnek pedig ezen eljárásából az látszik ki, hogy hivatottnak érzi magát a minősítési szabályzat megalkotására, és ha az egyházkerületek kedvező véleménye hozzá beérkezik, életbe is lépteti lelkészminősítési szabályzatát.

Nem hiszem, hogy itt Tiszántúl örülne valaki ennek; hiszen eddig is elég súlyos — habár a többi egyházkerületéhez mérve, hasonlíthatlanul szabadelvűbb és igazságosabb — volt lelkészminősítési szabályzatunk. A püspökök javaslatába a mi szabályzatunkból csak az egyházosztályozás ment át, míg a

lelkészminősítési szabályjavaslat egyetlen pontot sem vett át abból. Eddig is meg volt az elégedetlenség; ha az új javaslat — a törvény daczára is — életbe lépne, jövőben még inkább meglesz, mert sokkal rosszabb jelenlegi szabályzatunknál és a tiszántúli egyházkerület lelkészeire és segédlelkészeire félreismerhetlenül súlyosabb.

Véleményem szerint ez az új javaslat egyházkerületünkben elfogadhatatlan azon két okból, mert a konvent nem diktálhat lelkészminősítési szabályzatot az egyházkerületekre, s ha ezt teszi, túllépte hatáskörét; továbbá mivel az eddigi, sok elégedetlenséget szült szabályzatnál sokkal szigorúbb. Már pedig az elégedetlenséget nem fokozni kell, hanem oszlatni. Az egészben nem látok egyebet, mint a dunamelléki, dunántúli és tiszáninneri egyházkerületek túlszigorú szabályzatainak érvényesülését. Csodálatos, hogy épen azok, a kik elméletben oly liberálisak és folyvást a haladást predikálják, — gyakorlatban, különösen az egyéni jogokat illetőleg úgy járnak el egyházi téren, mint az állami omnipotentia apostolai.

Magához a javaslatához a fentebb említett két okból nem szólok. Ha már a minősítési szabályzatok csakugyan megszülettek és a gyülekezeti jogokat azok által is megesorbították, — ily körülmények között meggyőződésem szerint csak az lenne egyedül helyes szabályzat, ha a Csiky Lajos-féle javaslat kombináltatnék a nagykárolyi egyházmegye nagyérdemű esperesének azon javaslatával, hogy a rendes lelkészek föltétlenül képesítettek bármely lelkészi állomásra. Ez lenne egyedül célhoz vezető, s jegyezzük meg, hogy ezt oly ember óhajtja, a kinél tudtommal alig van buzgóbb barátja a lelkészek minősítésének, de a ki, mint esperes, több ízben tapasztalhatta már a jelenlegi szabályzat igazságtalan voltát.

Erdélyi Imre,
ramocsaházai ev. ref. lelkész.

T á r c z a

A vallásbölcsezet főbb problémái és a biblia.

(Folytatás.)

E képzet irányozza a polytheistikus vallások etikáját, mely a véletlenben és kényszerűségben való hiedelem következtében tele van a bűbájosság, kuruzsolás, jósolgatás mindenféle alakzataival. Ugy hogy a determinismus, mint a szabadságnak a szükségesség által való megsemmisítése, a pogány, valamint a mohammedán morálnak is főjellemtvonása. Most mint fatalismus, vagy praedeterminismus jelentkezik, azaz oly árnyalatban, mely szerint a kényszerítő szükségesség úgy vétetik, mint az isteni igazgatásnak jóval fölötte álló hatalom; példa rá a görögök fátumtana, vagy a mohammedánoknak Allah vasakarataról alkotott hiedelmök. Majd meg pantheistikus színezettel jut érvényre p. o. az indusok világnézetében, vagy a stoikusok etikájában, a hol már a szükségesség a dolgok változhatatlan összefüggéséből eredő kényszerszertörvény gyanánt szerepel. E két árnyalat közt áll az astrologikus determinismus, míg már a parsismusban az emberi akaratszabadság hiánya abból vezettetik le, hogy az ember lelki élete bizonyos gonosz vagy ellenséges anyag által van folytonosan zavarva. Ezt nevezhetnők materialistikus determinismusk. (Lange,

*) Tárgyhalmaz miatt késett. Szerk.

Philos. Dogmatik 40. §.). Mily homlokegyenest ellenkezik mindezzel a közvetlen kijelentés vallásának, közelebbről Izráel népének ethikai felfogása és egész kultuszának berendezése! A Jhvh feltétlen hatalma nem tűri meg a fatum kénysztörvényének létezését. Ő levén az egyedüli Ur: egész Izráel s a föld minden népe neki tartozik engedelmességgel. A bűbajoság, jelmagyarázás, lélekidézés, varázslás és minden hasonló cselekmény, mint útálat tárgyai megvetendők, melyeket nem tűr el Jhvh, Izráel Ura Istene. És a tökéletességre való amaz előkészítés teljes igazsága tölt be, midőn megjelent az, kiről szólott emez ígélet: „Prófétát támaszt tenéked a te Urad Istened te közül, a te atyádfiai közül — azt hallgassátok!“ (Deut. 18.). A mi itt a kijelentésben ily világosan tiltva van: azt a pogányok az erkölcsi élet feltétele gyanánt tekintik s gyakorolják. És e sötétben való tapogatózást az ókori philosophia világossága sem vala képes legkevésbé sem elűzni. Noha *Αναξαγόρας* a fatumot üres elnevezésnek (*εἰρηαι κενόν τοῦτο το ὄνομα*) nyilvánítja s a dolgok metaphysikai megismerésére törekvő értelem, a fatumról való lárvaszerű képzetnek igyekezett tartalmat kölcsönözni: de minden kísérlete hiábavalónak s célátévesztettnek bizonyult, a mennyiben a kérdés lényege mégis csak ugyanaz; *nomine mutato* maradt a fatum, a mi előbb volt.

Plató fenkölt szelleme sem volt képes magát felszabadítani a szükségesképen történőnek, a kényszerűségnek (*ἀναγκαιόν*) törvénye alól. Az ő metaphysikai álláspontján is az isteni lényeggel szemben ott van a kényszerűség; a θεῶν tevékenységére és nyilvánulására hatással s befolyással van az *ἀναγκαιόν*. De *Aristoteles* sem tudott tovább menni a szükségességszerű feltételeknek fogalmánál, mely szerint t. i. bármely cél, csakis bizonyos kényszerítőleg ható feltételek mellett valósítható meg. Már a stoikusok, a magok pantheistikus istenfogalmuk szerint a szabadság és kényszerűség ellentéteit összhangban levőknek állítják ugyan, de minden indokolás nélkül.

Épen ily sikertelenek voltak a régi görög bölcsekedés kísérletei, e problémának tisztán ethikai szempontból való megoldását illetőleg is. A fatalisták és deterministák által olyanformán gondolt szabadságot, mintha az ember a maga immanens erejénél s tehetségeinél fogva is képes oly hatásokat létrehozni, melyek bizonyos korlátok között saját akaratának kifolyásu, tehát önálló cselekvények gyanánt is tekinthetők: ezt a szabadságot megkísérelte már Plató is védeni s megmenteni vélte azt az által, hogy az embernek bizonyos ősidőelőtti intelligibilis tényére utalt, melyet azonban a kénysztörvény, mint az embernek időszerinti földi végzete nemcsak érintetlenül nem hagy, de sőt befolyásol és irányoz is. Tehát itt sem tud menekülni az *ἀναγκαιόν* elől, mely folytonosan lekötve tartja képzeletét; sőt mythikus előterjesztéseit, melyekkel a szabadság védelmére kelni igyekezik, inkább tarthatjuk költői lelke ábrándszüleményének, mint fogalmi meghatározásnak. Legalább a *Politeia* 10. könyvében (XIII. P. 614.) elbeszélte mese és annak mása a *Phädro*sban, mely mindkettő e problema megoldását célozza — nem egyéb, mint pusztán élénk színekkel esetelt s vonzó keretben felmutatott álomkép. (Peip, id. m. 176 kv.).

Erdős József.

(Folyt. köv.)

Egy nagy költő hagyatéka.

Keresztyén vallásos szempontból.

(Arany János hátrahagyott versei. Budapest. Ráth Mór. 1888.)

(Folytatás.)

Kegyelméből folyik végtelen jó s á g a, mely, mint a sa-reptai özvegy korsója kifogyhatatlan s melynek száma felülhaladja bűneinket. Tőle jó minden áldás,

„ ád az Isten“ (316 l.),

a szegény ember „az égből vár buzát“ (44 l.),

„ . . . jó helyre esik az Isten áldása“ (313 l.);

ő tőle várjuk, hogy megáldjon bennünket, innen a népies

„Áldja meg az Isten!“ (313 l.).

„Isten is megáldja érte“ (319 l.).

„Adjon Isten áldást e napi munkára!“ (372 l.) stb. kifejezések; jó s á g a nyújtja meg napjainkat, miért az agg költő fel-lángolt buzgósággal ad hálát:

„Köszönöm, óh Isten, köszönöm azt neked,

Hogy hatvan évemig láthatám remeked,

Ezt a szép világot . . .!“ (443 l.);

jó s á g a tartja fenn nem csak az egyest

„ . . . jó az Isten, majd csak kimutatja“ (341 l.),

hanem a hazát is, innen a felfohászkodás:

„Uram Isten! védj a hazát helyettünk!“ (506 l.),

ezért ad leborulva hálát az ősz Hunyadi, Kapisztránnal együtt Istennek a kereszt győzelméért (504—5 l.).

De nemcsak maga ad nekünk mindig jót, hanem még a mit mi elrontunk, azt is vagy elfordítja rólunk (innen a fohás:

„Isten mentsen!“ 316 l.), vagy jóra hozza, mert

„ . . . jó az Isten, jót ád,

Jóra igazítja bűnös ember dolgát“ (312 l.).

„Én Uram Istenem, add jó végit ennek!“ (368 l.).

Jó s á g a feltételezi már, hogy a k a r a t a mindenkor a mi igazi javunkat célozza s egyéb eddigi tulajdonaiból önkénytelenül foly, hogy azt keresztül is vigye. Így rendeli a költő Isten akaratát s böles rendelése alá úgy a világ, mint az egyes ember életének folyamát. Az ő akaratától függ a népek sorsát intéző csaták kimenetele,

„Egyik fél se győzött, Isten úgy akarta“ (143 l.), ő szabja meg az ember életének véghatárát, s ő mondja meg, hogy már elég:

„Ugy lehet, az idő nincs is olyan messze,
Ámbár Isten dolga, hogy meddig ereszsze“ (141 l.);

„Tán az Isten azt már nem engedi érnem“ (140 l.);

„De fölmegek én még, ha az Isten éltet“ (339 l.);

„ nem ada Isten hosszú éltet annak“ (316 l.);

„Gyászolván Rika asszonyt, kit Isten elveve“ (183 l.);

ő rendeli egymásnak a házastársakat,

„Tied lesz Piroska, ha Isten akarja“ (312 l.),

ő szabja ki a napok s a nap részeinek rendeltetését:

„Isten az éjet — úgymond — álomra rendelé“ (192 l.).

Ilyenek az Arany vonatkozásai Istenre; tiszták, neme-

sek, felemelkedettek mindenütt, méltók a lényhez, kihez erős hittel, törhetlen bizalommal ragaszkodott, s ki iránt érzett imádata átment költészetébe is, hogy annak megadja azt a vallásos bensőséget, mely oly melegítőleg szikrázik át az olvasó szívébe. S ha szinte betűhíven idéztem is minden ide vonatkozó sort, azért korántsem ezekben, nem a kifejezésekbe akarok kapaszkodni, hogy azokból érzszakoljak ki oly magyarázatot, melyet talán magam disputáltam azokba; hanem idézem magát a szellemet, mely áthatja, élteti egész költészetét, melyet rálehel mintegy minden alkotására, s beleégetett a kifejezésekbe, hogy lennének örök tanúi vallásos hitének.

III.

Már fentebb jelzém, hogy e gyűjteményben igen kiváló hely van juttatva ama hitté szilárdult reménynek, hogy

„Nem addig tart az élet

Míg alatt a testbe' jársz“ (17 l.)

és hogy „A szellem élni fog!“ (388 l.).

Már az összes művek IV-ik kötetében közölt sírversekben a halhatatlanság hite tartja fenn a leánya elvesztése felett érzett égető fájdalomban, midőn abban keresett s talált vigaszt, hogy „A lélek él: találkozunk!“ (401 l.), de ott csak röviden — hiszen a fájdalom kevés beszédű — érinté e nagyfontosságú tárgyat; hagyatékából azonban világosan látszik, hogy azután is, s aggkora napjaiban talán főként sokat foglalkozott e felséges kérdéssel, melynek eredményeként a feltámadásba s a lélek halhatatlanságába vetett hite oly szilárd lett, mint egyé azok közül, kik látták „az elaludtának első zsenyéjét“. (I. Kor. XV: 20.).

Kiváló fontosságú e tekintetben „Honnan és hová“ (14 l.) című, mély bölcselmi eszmékben, magasztos hívő gondolatokban gazdag költeménye, melynél a feltámadásra vonatkozólag szebb, meggyőzőbb hatású s íhletettebb művet egész költői irodalmunkban nem ismerék. Tartalma, menete röviden ez:

Mily rövid az élet...! Gyorsan lefutó csillagként gyúl fel s tűnik el ismét; honnan jött, hová megy... ki tudná megmondani? Élete csak egy pillanat az öröklétben. — S honnan jössz te lélek...? Csak a bölcsőnél gyultál-é fel a pusztában s azzal együtt a koporsónál ismét semmivé léssz, vagy jöttél egy távoli hazából s oda újra visszatérsz...? Ha e rövid léten innen és túl nem volt s nem lesz folytatásod: mily rövid az élet! — De megfelelsz te lélek! S itt egy analóg esetet említ fel: volt idő, — úgymond, — midőn a tudomány szánó mosolylyal s előkelő kicsinyléssel tekintett azon golyhókra, kik a futó csillagot valódi csillagnak tartották, mert az semmi egyéb, mint meggyult pára. Ma a szellemet tagadják, azt mondva, hogy ez semmi egyéb, mint pusztai anyag, az agyvelő, vér és ideg összhatása, melyeknek feloszlásával a szellem is meghal. Az anyag a halhatatlan, mely soha el nem vész, hanem szétválás s újabb társulás által mindig feltámad, de e feltámadásban a szellemnek része nem lesz, mert ez önmagában semmi, egy non sens, babonás tradíció s csak zavarja a tudást. Nehány rövid vonással találóan jellemzi s tömören összegezi a modern materialismus evangyéliomát¹⁾, melynek előadása után

¹⁾ A körforgás tanát főleg Moleschott Jakab hangoztatta „Der Kreislauf des Lebens“ (1852.) című művében, hol az anyag halhatatlanságából indulva ki, állítja fel tételeit: „az anyag örök forgása a világ lelke“, „az anyag tulajdonságai is örökkévalók“, „az elemeknek az ellentétek által feltételezett kölcsönös

a költő feljők fordulva kérde tőlök: Hát ti, kik már előre sirt ástok job b felemnek, oly biztosra fogjátok-é tudománytokat, hogy még csak védelemnek sincs helye? Hát az a szellem, melynek segítségével akarjátok azt megölni, nem mond nektek ellent, vagy nem fél, ha megtalálta, — attól a borzasztó éjtől, melyet keres...? Óh várjátok egy kicsit, ne hamarkodjátok úgy el a dolgot, hátha ez a „híres“ tudomány is úgy találna járni, mint a fentebb említett a futó csillagról, melyet egykor szintén tagadtatok s ma be van bizonyítva, hogy égi bolygó, — mi lehet még ezután...? S mikor így e csattanós példával leszállítja a képzelt tudósokat vesszőparipáikról, melyről oly nagy hangon s még nagyobb képpel beszéltek le az együgyű hívők seregéhez: lelkének egész melegével, hitének egész erejével zengi csaknem ódai szárnyalással:

„A mi annyi szívbe oltva

Élt világ kezdete oltva;

Mit remélt a hindu pársz;

A mért lángolt annyi oltár,

Zengett Szionon a zsoldár:

Hogy nem addig tart az élet

Míg alatt a testbe' jársz;

Hanem egykor újra éled,

S költözzék bár fűbe, fába

Vagy keresztül állaton:

Lessz idő, hogy visszatérhet

Régi nemes alakjába,

Megtisztulva, szabadon;

Vagy a „boldogok szigetjén“,

Mint hívé a boldog hellén,

Vagy az üdvezültek helyén,

Mint reméli a keresztyén,

Lesz dicsőebb folytatása:

Én azt meg nem tagadom.

Mit hisz a tudós? Ő lássa!“ (17 l.).

Kell-é ennél fényesebb bizonyosság a fent mondottak igazolására, lehet-é ennél erősebb confessió a lélek halhatatlansága, az örök élet felől? Mint igazi bölcs nem engedí magát divatos nézetek csillámos tanai által megszedíttetni, nem fogadja el a tudomány megdönthetetlen végeredményeként a materialismus korán kiáltott győzelmének üres lármáját; mert ő nem a sivár anyagot látja, mely szellemet produkál, hanem a szellemet, mely a port élteti, s a durva anyagimádás helyett

egyesülési vonzalmán alapszik a körforgás örökkévalósága. „Maga a halál semmi más, mint a körforgás halhatatlansága“. „A gondolat az anyag mozgása; phosphor nélkül nincs gondolat“. Szabadakaratról szó sem lehet. „Az ember a szülék és dajka, a hely és idő, a levegő és időjárás, a hang és fény, a táplálék és ruházat összege, akarata csak ezen feltételek szükségképi következménye“. Büchner Lajor (Kraft und Stoff. 1855.) variálja Moleschott e tanait, megszerezve ama fanatikus törekvéssel, hogy az ember ősapját a majomban találja fel s az ember és állat közt legfeljebb csak bizonyos fokozati különbséget engedjen meg, ezenkívül megpótolva sok más paradox felfogással. A triász harmadika V o g t K á r o l y, egy valóságos advocatus diaboli, ki a lélek temetésénél a nagy harangot húzza. Ő már minden eddig Isten sajátját képezett predikátum birtokosául teli tüdővel az anyagot hirdeti, az ember beszámítható képességét „esztelenség“-nek nevezi, a gondolatot az agyvelő produktumának tartja époly értelemben, mint az epe produktuma a májnak, „und wie der Urin ein Product der Nieren ist“; mely ellen még Büchner is kénytelen volt tiltakozni, az agyvelőt a gondolat nemzőjének s hordozójának, de nem elválasztó szervének nevezvén. L. Gottschall. Die deutsche Literatur des XIX-ten Jahrh. (II. B. S. 345—353.).

nemes lelke a szellem örök éltét hirdeti. Nem tudja, hogy miként marad ez fenn, miféle átalakulásokon megy át, míg tökélyesbült alakban újra visszatér régi alakjába, földi szemei nem látják tisztán a boldog helyet, hol ez megtörténni fog: de hogy ez az isteni szellem el nem vész, hanem életét tovább folytatja, sőt mindegyre tökélyesbül s újra egyesül az elvált testtel; azt hiszi, azt vallja erősen, szívéhez-lelkéhez forrottan, akár Pál apostol.

S hogy a szellem örök éltének tanát nem valami filozófiai vagy metafizikai alapon állítja fel s hiszi, hanem a pozitív bibliai keresztyén állásponton, vagyis Istenre víve vissza, kitől száll alá s kihez megy vissza minden élet: napnál világosabban bizonyítja élte utolsó évében, mintegy az utolsó órában kifejezett „sejtelme“.

„Életem hatvanhatodik évébe'
Köt engemet a jó Isten kévébe,
Betakarít régi rakott csűrűbe,

Vet helyettem más gabonát cserébe“ (446 l.),

melyben oly bensőségteljes s megkapó vallásos érzéssel, Isten akaratán való mély megnyugvással s valódi bibliai kenettel ad kifejezést ama boldogító hitének, hogy a sír nem bezárja utánunk, hanem megnyitja előttünk az életet, mert ama jó Atya magához veszi földi gyermekeit. Ugyane gondolat van kifejezve egy még 1862 körül írt sírversében, melyben akkori szerkesztőségére való humoros vonatkozással, de alapjában szintén mély vallásos bensőséggel fejezi ki a feltámadásba s az örök életbe vetett hitét:

Sírvers.

Itt nyugszik

A r a n y J á n o s,
szerkesztő.

Született 1817. márczius 2-án.

Meghalt

Nincs végezve itt még a czikk,
Folytatása következik:
Én Uram, légy én szerkesztőm,
Uj folyamban újra kezdőm!

Oda vágyik hát, hol lehull szemeinkről a hályog, hol látásunk körét nem zavarja semmi, mert akkor „új fény jelenik“ (55 l.) meg nekünk, mely kárpótolja e világ minden gyönyört nyújtó látását, sőt ha szemei már e világon bezáródnának e világra nézve, mint a Tóbiáséi, akkor is a vakságnak nyugodtan

„Kiüríti poharát,
S az „örök világosságnak“
Várja fénylő sugarát!“ (55 l.),

a hol „Ha találkozunk egymással
Majdan a feltámadással“ (498 l.):

örömmel borulunk elvesztett kedveseink kebelére, mert

„A szerelem egy s örök,
Nem földi el néma rög;
Kettő a halál sem vágja:

Átalér az más világba!“²⁾ (496 l.),

oda mennek előttünk az ártatlan lelkek („Egy ara sirkövére“ 442 l.),

„Oda várnak s meggyógyitnak boldog szeretettel“³⁾.

²⁾ V. ö. Énekek éneke VIII: 6—7. „Erős a szeretet, mint a halál, kemény, mint a kőporsó . . .“

³⁾ Toldi szerelme. XII. ének, 104 versszak.

Mily derült keresztyén nézet sugárzik le ez idézetekről, melyek a sírontúli életet nem csak mint a földi lét reményét, hanem mint e szenvedésteljes bujdosás vígaszát, fentartó támaszát tüntetik fel. Érzi, mily végtelen szükség van erre főként most, midőn a hitélet megrendült, az erkölcsök annyira corumpáltak, hogy az életnek más célja alig látszik, mint kihajtani lázas sietséggel az örömök kelyhét s földhöz vágni a kiürült poharat. Hiszen ha kitekint bölcs magányából az élet zúgó tengerére, látja, hogy mily minden nemesebb irány nélküli a tömeg vásári élete s szomorúan sóhajt fel:

„ . . . be dőre világ ez!

Hogy fut, rohan — enni se hágy ez —

Nyerekedni, vigadni . . . a csődbe,

Dunába, vagy a temetőbe! . . .“ (41 l.).

Hát igaza van Jókainak, ki szerint: annyira oda van már a hit a lélek halhatatlanságában, hogy a lélek élheterlensége lesz a vallás? . . .

Ezen övvestébe rohanó világgal szemben a költő saját kebelébe vonul s a közötté zúgó, morajló tenger szennye közül a túlvilágra vetett hite, mint békés sziget emelkedik ki, hova mindig visszatér, „bár a fellegek közt járjon is!“

Kiss Ferencz.

(Vége köv.)

Közügyeink.

Egy vallássérelmi ügy története.

(5-ik közlemény.)

489
1888 Bf.

Ő felsége a Király nevében,

a t.-löki kir. Járásbíróság, vallás elleni kihágással vádolt
Kolmer József elleni ftő ügyben következőleg ítél:

Kolmer József 63 éves r. cath. lelkész, vagyonos, büntetlen előéletű t.-dadai lakos vádlott, az 1879. XL. trvez. 53. §-a s a Nagyméltóságú közoktatási minister úrnak 1884. évi 24,727 számú rendelete szerint minősülő vallás elleni kihágásban hibásnak mondatik ki, s ezért a k. b. t. k. 21. §-ának alkalmazása mellett az 1887. évi VIII. trvez. 1. §-ában körvonalozott célra 15 nap — végrehajtás terhe alatt befizetendő, behajthatlanság esetén 2, s illetve 1, összesen tehát 3 (Három) napi elzárásra átváltoztatandó 20 (Husz) frt fő- és 10 (Tíz) frt mellék-, összesen tehát 30 frt pénzbüntetésre, ezen kívül Tóth Lajos t.-dobi ref. lelkész — mint m. vádló részére 6 frt utánjárás, Stéh Ferencz t.-dobi lakos tanú részére 2 frt költségnek, végül a m. államkincstár javára a netaláni fogolytérítmenyi illetéknek 15 nap végrehajtás terhe mellett leendő megfizetésére ítéltetik. Köteles ezen kívül Stéh Juliánna 1879. Marti. 31-én született t.-dobi illetőségű, — valamint Stéh Zsuzsanna 1884. August. 3-án született ugyanottani illetőségű a t.-dadai r. cath. plebánián megkeresztelt helvét hitű gyermekek keresztlési anyakönyvi kivonatait — a t.-dobi helvét hitű lelkész hi-vatallal 8 nap alatt közölni.

Indokok:

A megtartott tárgyalások és tanúhallgatások adataiból következő tényállás derült fel: Ugyanis Stéh Ferencz r. cath. felekezeti apa és Ujfalusi Juliánna helvét hitvallású anya, mindkettő t.-dobi születésű és illetőségű vegyes házásoknak

1877. Decz. 13-án született, később elhalt József nevű fiuk; majd 1879. Marti. 31-én született Juliánna nevű leányuk, — 1881. Október 19-én született Ferencz nevű fiuk, — 1884. Augustus 3-án született Zsuzsanna nevű leányuk, — végre 1887. február 17-én született József nevű fiuk, — az apa kifejezett — s a házasságkötés alkalmából tett előleges ígéretten (reversalis) alapuló akarata folytán — a t.-dadai r. cath. lelkész által lettek megkeresztelve s valamennyinek keresztelése a t.-dadai r. cath. egyház anyakönyvébe lett bejegyezve; és pedig akként, hogy míg az I., II., III. és V-ik gyermek keresztelési bejegyzésénél a szülők valódi hitfelekezete tüntettetett ki — addig a IV-ik gyermek bejegyzésénél — az anya is r. cath. hitfelekezetűnek jegyeztetett. Igazolva lett, hogy mindkét szüle rendszerint elismerte illetékes egyházához tartozandóságát főként azzal is, hogy az egyházi adót fele részben a t.-dobi helv. hitv. egyházhoz, — fele részben a t.-dadai r. cath. egyházhoz szolgáltatta be.

Igazolatott az, hogy nevezett Stéh Ferencz családjára vonatkozó fenti adatok csakis az 1885. Junius havában jutottak a t.-dobi helv. hitv. lelkésznek tudomására, ki híveinek számát nyilvántartani, s a netaláni visszaélések orvoslását indítványozni kétségtelen első sorban van hivatva. Igazolva lett az, hogy nevezett t.-dobi lelkész 1885. Julius 24-én hivatalosan kereste meg a t.-dadai r. cath. lelkészt, hogy hitfelekezetéhez tartozó Stéh Zsuzsanna és Juliánna gyermekek keresztelési anyakönyvi kivonatait az 1868. 48. és 53-ik trvczikkek s az ezeket kiegészítő 24,727/84. számú Cultusministeri rendelet értelmében hozzá tegye át. Igazolva lett, hogy a t.-dadai r. cath. lelkész ezen törvényes kívánalomnak mai napig sem tett eleget, holott a több rendbeli keresztelések folytán meggyőződést szerezhetett arról, miként Stéh Zsuzsanna keresztelési bejegyzésénél az anya tévedésből lett r. cath. hitfelekezetűnek jelezve.

Mint hogy pedig az 1879. évi Martius 31. s illetve April 2-iki keresztelés alkalmából a fenthivatolt törvényt magyarázó magas rendelet még meg nem jelent s mint hogy az 1884. évi August. 3-án történt keresztelési bejegyzés téves voltáról vádlott csak 1885. évi Julius 24-én értesült, egyedül ezen időpont veendő zsinórmértékül annak megállapításánál, — mikor követte el vádlott a hivatolt ministeri rendeletben hivatkozott k. b. t. könyvi rendelkezés megsértését.

Mint hogy pedig magánvádló — ki a b. t. k. 112. §-sa értelmében indítványra jogosult magánfélnek tekintendő — feljelentését 1885. Deczember 3-ik napján már megtette — ez ideig pedig a különben hivatalból üldözendő büntetendő mulasztás — 1885. Julius 24-től, mint az öntudatra jutás időpontjától — elévüléssel nem menthető — oly cselekményt, annyival kevésbé pedig mulasztást, melynek tiltott voltáról senki azelőtt tudomással nem bírt, már előbb elévíteni nem lehet, — s mert főként valamely nem tevésben — tehát passzív cselekményben nyilvánuló tiltott eljárás — sohasem évülhet el, a mennyiben annak — s a tiltott dolognak rendbe hozása — egyedül a hibában levő által — önelhatározása — s tevési akaratától függve — bármikor eszközölhető — a közvádoló részéről emelt elévülési indítványnak mellőzése mellett — vádlott mulasztását — a 2 külön gyermekkel szemben is egy ugyanazon akaratelhatározás kifolyásának tekinteni, s vádlottat a nem respectált törvény és szabályrendelet egyízbeni áthágásában hibásnak tekinteni kellett.

A büntetés kimérésénél vádlott tisztos állása, magas kora, büntetlen előélete, felekezete iránti menthető elfogultsága

oly tetemes enyhítő körülményeket szolgáltattak, hogy reá nézve ez úttal — szabadságvesztési büntetés kiszabása tulszigorúnak találtatott, miért is e helyett is pénzbüntetés volt rendelő.

A költségekben marasztalás az elj. szab. 107. §-án, a kivonatok átadásának elrendelése az elj. szab. 82. §. c) és d) pontjain, végre a szabadságvesztésrei átváltoztatás a k. b. t. k. 22. §-án alapulnak.

Ezen ítélet felek előtt az elj. szab. 81. §-a értelmében és nyomban kihirdettetvén, m. vádló ügy a büntetés átváltoztatása, mint enyhe kiszabása ellen, vádlott általában felebbezést jelentettek be.

Kelt T.-Lőkön a kir. Járásbíróságnál 1888. Február 22-én. Harsányi Gusztáv, kir. aljárásbíró.

Közli

Tóth Lajos,
t.-dobi ev. ref. lelkész.

Fürdői levél.

Feketehegy, 1889. július 22.

Igen tisztelt Szerkesztő Ur!

Fürdői levél egyházi lapban! — — Ugy-e különös? — — Saul a próféták között. — És mégis arra kérem, engedjen tért ennek becses lapjában.

Az itt részint üdülést, részint gyógyulást kereső vendégsereg, nem csak az ozondús éltető levegőben, friss hegyi forrásokban, hanem az örök élet vizének élvezetében is részesült. Itt időzik ugyanis Debreczen országos híru kitünő lelképásztora, Könyves Tóth Kálmán. Természetes, hogy a jeles férfiú azonnal magára vonta a közfigyelmet. Előkelő nőkből álló társaság kérte fel az Isten ígéjének hirdetésére. És a buzgó, derék férfiú, bár a folytonos munkálkodás által nagyon kiérdemelt pihenést jött is keresni e kies béczek közé: nem vonakodott e tiszteletreméltó kérésnek engedni. Miután előzőleg az ide félórányi távolságban fekvő Merény (Wagendrüssel) evangélikus gyülekezetének kitünő lelképásztorával, Ujagh Károlylyal, az istenitisztelet módozatára nézve megegyeztek: a mult vasárnap délelőtt, július 21-én, az meg is tartatott. Nem tartom érdektelennek ennek leírását. Az éneklés a helyi gyülekezet nyelvében, németül történt. Az oltári szolgálatot, az áldást, az evangéliomfelolvasást Ujagh Károly végezte, s gyönyörű ezüstcsengésű hangjával minden jelenlevőt megragadott. Pár vers éneklése után K. Tóth Kálmán lépett a szószékre, és pedig Luther-köpenyben. Minden szem jogos várakozással tapadt reá. Várakozásában nem csalatkozott. Máté VIII. 1+5+7 alapján gyönyörű képekben és hasonlatokban, minőket csak Spurgeonnál találunk, fejtegette szép, rokonszenves figyelmet lekötő előadással, hogy lelki gyógyulásunkat Jézusnál találhatjuk meg. Szép és helyes gondolat, a testi üdülést, egészséget kereső közönséget, a lelki egészség keresésére buzdítani. Szónoklata nem volt vihar, mely megrázott, hanem elevenítő, üdítő reggeli harmat, melyen a Megváltó és az emberek iránti szeretet fénye ragyogott; — nem volt éles mütökés, mely a rothadt tagot kíméletlenül metszi ki, hanem balsam, mely az evesedésnek indult sebet is meggyógyítja; egyszóval beszédén és előadásán valami kedves megnyerő, mesterkéletlen szelid szeretetteljesség vonult keresztül. A sok megkapó kép között

különösen megragadó volt, midőn beszédébe rögtönözve bele szöve, a templom oltárképére, a Jákób kútjánál társalgó Jézusra és samaritánus nőre mutatott. Azt mondanom sem kell, hogy a beszéd, a helybeliekből és fürdő vendégekből álló művelt hallgatóságra nagy hatást tett, — adja Isten, hogy meg is teremje gyümölcsét!

Istenitisztelet után egy kedves családi körben, — a menyéni evangélikus lelkész családi körében töltöttünk örökre kedves, feledhetlen órákat és részesültünk igazi magyaros ebédben, a midőn az i-tenitisztelet alkalmával már kifejezésre jutott testvérisége a két protestáns felekezetnek, lelkes pohárköszöntők mellett, újra és az őszinte baráti érzelem hangján ismételtetett.

Kálomista.

Különfélék.

Debreczeni főiskola. A néhai Nagy Pál síremlékére kezemhez befolyt és annak idejében, időről-időre közlött összegekhez újabban Fried Lajos úr 5 frt 20 kr, Szikszay Lajos úr és fia Géza 10 frt adománynyal járult; ugyane célra adta át Papp Gusztáv volt főiskolai szénior úr Gondy-Egey urak részéről, a néhai Révész Imre főiskolai tanuló ifjak által megvásárolt fényképei árából bejött összeget, 8 frt 10 krt. Így a befolyt kegyes adomány összege: a depr. ipar- és keresk. banknál való betét június 30-ig való kamattal 286 frt 64 kr, a depr. takarékpénztárnál való betét július 13-ig való kamattal 112 frt 65 kr, együtt 399 frt 29 kr, mely összeg a betétek kivételéig járó kamatokkal meg fogja valamivel haladni a 400 frtot. A midőn ezen kegyes adományokért itt is hálás köszönetet mondok, jelentem, hogy a síremlék felállításáról való gondoskodással a tanárkar a gymn. igazgatót, Elek Lajos és Sinka Sándor tanár urakat bízta meg. Tüdős János gymn. igazgató.

Debreczeni ev. ref. egyházközség. Szép napja volt egyházközségünk presbyteriumának f. hó 11-én. E napon tartotta nevezetesen díszesen épített új consistorialis házában nagytanácstermében első ülését. Szücs István főgondnok úr megnyitó beszédében a debreczeni egyház örömnepének jelezte ezen közgyűlést, tekintettel arra, hogy a másfélszáz év után hasznavehetetlenné lett rozszant consistorialis ház helyén az erők megfeszítésével és Isten segédelmével épült díszes új hajlékban az egyház őrállójául rendelt presbyterium első gyűlését tarthatja. Utána nt. Könyves Tóth Mihály lelkész úr tartott hálaadó, hittől buzgó szép imádságot, melyet a gyűlés jegyzőkönyvbe vétetni határozott. Több érdekes tárgya volt még ezen gyűlésnek: elhatározta nevezetesen a presbyterium, hogy a tanítói kar két veterán tagjának, Békési Péter és Domokos Lajos uraknak 50 éves jubileumát megüli; érdemeik elismerését jegyzőkönyvileg kifejezi s értékes emléktárggyal tiszteli meg őket. Az ünnepély a jövő isk. évet megnyitó istenitisztelettel együtt fog megtartatni. A tiszta-polgári missió céljaira rendezett gyűjtés eredményeképen 76 frt 40 kr gyűlt össze. A Debreczen városi hatóságot sürgősen megkereste a presbyterium, hogy a szükséges tantermek haladéktalan előállításáról gondoskodják. Nt. Némethy Lajos és Kiss Albert lelkész uraknak a Prot. Irod. Társaság megalakulásáról szóló jelentése alapján a debreczeni egyház 500 frtos alapítványának 5%-os kamatja folyóvá tétetett, s a megalakulásra vonatkozó elvi jelentőségű okmányok, hasonlóan a tiszántúli ev. ref.

egyházkerület eljárásához, jegyzőkönyvbe foglaltatni határozattak. Végül kimondatott az egyházi levéltár rendezése.

Előfizetési felhívás Egyházi Beszédeim I. füzetére. Őszintén megvallom, nem könnyen határoztam el magamat egyházi beszédeim kiadására. Prédikációimat hallgatóim számára írtam és sajtó alá bocsátásukra nem gondoltam. Azonban barátaim s jóakaróim közül többen már régebben is, különösen pedig újabb időben különféle okokkal igyekeztek rábírní beszédeim kiadására. Végre engedtem a több oldalról jött sürgetésnek és buzdításnak, elhatároztam beszédeim közrebocsátását abban a hitben, hogy talán tehetek vele valami hasznót, s abban a reményben, hogy lelkésztársaim pártolni fognak. Ez alkalommal egy füzetre hirdetek előfizetést, mely 10 ív terjedelemben ünnepi beszédeket, esetleg egy-két alkalmi beszédet fog tartalmazni. Ha azonban lelkésztársaim tetszését megnyeri s pártolni fognak, több füzetet is fogok adni, vagy saját beszédeimből, vagy kiválóbb egyházi szónokaink beszédeivel vegyesen. Az első füzet előfizetési ára 1 frt 30 kr. E füzet legkésőbb szeptember hó végére fog megjelenni. Az előfizetési pénzeket kérem hozzám (Budapest, Kálvin-tér 7.) küldeni. Budapest, 1889. július 15. Tisztelettel Papp Károly, budapesti reform. lelkész. — Érdeklél várjuk budapesti egyházunk nagy szónoki erővel megáldott, kitűnő nevű lelkészének beszédeit s felhívjuk azokra olvasóink szíves figyelmét.

Szerk. posta. D. J. K a b a. A könyvismertetést a legnagyobb köszönettel vettem. A napokban magánlevelem megy. — T a n ü g y b a r á t. Beccses cikkére a legrövidebb idő alatt sort kerítetek. — A K o c s o r d i cikkére bejött reflexiókat egytől-egyig kénytelen vagyok mellőzni. Ugy veszem nevezetesen észre, hogy ez ügygyel, vagy ennek személyeivel kapcsolatban egyik vidéki lapban olyan vita folyt, a melyet lapunkba áthozni épen nem akarok. Nem tartom ezt kívánatosnak sem az érdeklétekre, sem lapunk más olvasóira, kik ez ügy előzményeit úgy sem ismerik. Bocsánatot kérek mindazoktól, kiknek e tárgyra vonatkozó cikkeit tisztelettel félreteszem. — B. I. V é r t e s. Gratulállok magamnak új munkatársamhoz. Jönni fog.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

HIRDETÉSEK.

Pályázati hirdetés

a lövöpetrii ev. ref. lelkészi állomásra.

Évi javadalmazás 400 forint pénzértékben, mely áll földjövedelemből és szemes életfizetésből stb.

E lelkészi állomás IV-dik osztályú.

Pályázati határidő f. évi aug. 13-ika bezárólag.

Mely határidőn belől, a kellőleg felszerelt pályázati folyamodások nagytt. Lukács Ödön felső-szabolcsi esperes úrhoz Nyiregyházára lesznek küldendőök.

A megválasztott hivatalt a választás után azonnal elfoglalandja.

Kelt Debreczen, 1889. juliushó 25.

Révész Bálint,
püspök.

Pályázat rendes tanári állásra.

A sepsiszentgyörgyi ev. ref. Székely-Mikó-kollegiumhoz a folyó évi egyházkerületi közgyűlésen rendszeresítendő tanszékre pályázat hirdettetik. E tanszék tárgycsoportja a történelem és latin nyelvtan.

Fizetés 1200 frt, 200 frt lakáspénz, vagy természetben lakás; egy, esetleg két ízben 100 frt ötödéves pótlék.

A megválasztandó tanár köteles leendő állását a megválasztás után haladéktalanul elfoglalni; köteles tagja leendő a helyi tanárok nyugdíj-, valamint az erdélyi ev. reform. tanárok özvegy-árvai gyámintézetének.

Pályázni óhajtok vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányaikat, tanári képesítettségeküket, valamint eddigi szolgálataikat feltüntető okmányokkal felszerelt folyamodványukat az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgató-tanácsához folyó évi augusztushó 31-ig nyújtják be. Csak ev. ref. vallásúak pályázhatnak.

Az erdélyi evang. reform. egyházkerület igazgató-tanácsának Kolozsvártt, 1889. júliushó 14-én tartott üléséből.

Szász Domokos,
erdélyi ref. püspök, mint elnök.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Pályázat tanári állásra.

A sepsiszentgyörgyi ev. ref. Székely-Mikó-kollegiumnál a jövő 1889—90-ik iskolai évre egy helyettes tanári állásra pályázat hirdettetik. Tanítandó tárgyak lesznek a latin és görög nyelvtan.

Fizetés 800 frt és 200 frt lakáspénz. Ha az államsegély ügyében a szerződés az államkormányval megkötöttetik, e tanszék választás útján rendes tanárral fog betöltetni, mely esetben a fizetés 1200 frt leendő és 200 frt lakáspénz, vagy természetben lakás; egy, esetleg két ízben 100 frt ötödéves pótlék.

Pályázni óhajtok kellőleg felszerelt folyamodványukat folyó év augusztus hónap 10-ig az ev. ref. Székely-Mikó-kollegium előjáróságához Sepsi-Szentgyörgyre nyújtják be. Csak ev. reform. vallásúak pályázhatnak.

Az ev. ref. Székely-Mikó-kollegium előjáróságának Sepsi-Szentgyörgyön, 1889. július 7-én tartott üléséből.

Bodor Tivadar,
gondnok.

Bodor Domokos,
jegyző.

P á l y á z a t .

A kisujszállási ev. reform. hat osztályú gymnasiumban rendes tanári állomásra pályázat hirdettetik, melylyel a latin és magyar nyelvnek heti 22—24 órán való tanítása van összekötve.

Javadalmazás évi 900 forint. Csak protestáns vallásúak pályázhatnak. A kellően felszerelt kérvények, melyekhez életkort, vallást, tanulmányokat, eddig végzett hivataloskodást és hadkötelezettségi viszonyt illető okmányok esatolandók, a gymnasiumi igazgató-tanács elnökségéhez f. évi augusztushó 15-ik napjáig küldendők be.

Okleveles tanárok előnyben részesülnek. Oklevéllel bíró egyén egy évi sikeres működés után állandósíttatik, nem okleveles egyén pedig 2 év alatt oklevelet szerezni tartozik.

A megválasztott a „Tiszántúli tanári nyugdíjintézetbe“ is belépni tartozik.

Az állomás 1889. évi szeptember 1-én elfoglalandó.

Kelt Kisujszálláson, 1889. július 18.

2—2

A gymnasium igazgató-tanácsának elnöksége.

Pályázati hirdetés

a gyulai ev. ref. lelkészi állomásra.

Évi javadalmazás 400 frt, mely áll földjövedelemből, szemes életfizetésből stb.; így e lelkészi állomás a IV-dik osztályba tartozik.

Az elválasztott esetleg, — ha az egyházi hatóság a lelkészi s tanítói állomásokat egyesíteni látná szükségesnek időközileg, — kötelezve leend az elemi iskola pontos és lelkiismeretes vezetésére.

Pályázati határidő f. évi aug. hó 13-ik napja, bezárólag.

Mely határidőn belől a kellőleg felszerelt pályázati kérvények nagytt. Lukács Ödön felső-szabolcsi esperes úrhoz Nyiregyházára lesznek beküldendők.

A megválasztott hivatalát az 1890-dik év tavaszán foglalhatja el.

Kelt Debreczen, 1889. juliushó 25.

Révész Bálint,
püspök.

Pályázati hirdetés az anaresi ev. ref. lelkészi állomásra.

Az évi javadalmazás 519, ötszázötvenkilenc forintra van téve pénzértékben; így ezen lelkészi állomás a IV-dik osztályba tartozik.

A jövedelem áll földből, szemes életfizetésből és stolarékból.

Pályázati határidő a folyó évi aug. hó 13-dik napja bezárólag. Mely határidőn belől a kellőleg felszerelt pályázati kérvények nagytt. Lukács Ödön felső-szabolcsi esperes úrhoz Nyiregyházára lesznek beküldendők.

A megválasztott hivatalát az 1890-dik év tavaszán foglalhatja el.

Kelt Debreczen, 1889. juliushó 25.

Révész Bálint,
püspök.

Pályázati hirdetés.

A debreczeni ev. ref. egyház a levéltárnak eddigi három éves időszakoként való rendezése helyett az évenként való rendezés rendszerét határozván el életbe léptetni: az eddigi rendszer miatt előállott rendezési hiányokat pályázat útján óhajtja pótoltatni. A teljesítendő munkák részletes kimutatása az egyház főgondnokánál megtekinthető, melyeknek elvégzésére 550 frt átalányösszeg mellett ezennel pályázat hirdettetik. Pályázók az egyház főgondnokához f. évi augusztus 8-án esti 5 óráig adják be kérvényüket, melynek tartalmaznia kell azt, hogy a rendezési munkálat részleteit ismerik és annak végrehajtására magukat kötelezik.

Debreczen, 1889. julius 24.

Szűcs István,
egyházi főgondnok.

Pályázati hirdetmény.

A debreczeni ev. ref. egyháztanács az árok-utezai leánytanítónői állomásra, melyhez 400 frt évi készpénzfizetés, a város részéről 10 köbméter tűzifa beszállítva és természetben egy szobából, konyhából és kamarából álló lakás használata van kötve, — ezennel pályázatot hirdet.

A megválasztandó tanítónő az I. II-ik elemi osztályt minden tantárgyára, a III. és IV-ik osztályt a női kézimunkára fogja tanítani, úgy azonban, hogy az iskolaszék intézkedése folytán más osztályok vezetését is köteles elvállalni.

Csak ev. ref. vallású okleveles tanítónők pályázhatnak, kik pályázati kérvényüket keresztlevéllel, szolgálati bizonyítvánnyal és oklevéllel felszerelve az iskolaszék elnökéhez, nt. Némethy Lajos lelkész úrhoz f. évi augusztushó 15-ik napjáig adják be.

Az állomás legkésőbb szept. 1-én foglalandó el.

Debreczen, 1889. julius 21-én tartott presbyteri közgyűlésből.

Szűcs István,
főgondnok.

Somogyi Pál,
főjegyző.

Pályázat.

Az újonnan alakult új-bokszegi ev. ref. leányegyház tanítói állomására pályázat nyittatik. Évi fizetése készpénzben, terményekben középszámitással 175 frt 60 kr; ezen javadalmazáshoz a közalap remélhetőleg segítyt nyújt; van 72 család, 46 tanköteles, szorgalmas tanító 20—25 idegen gyermekre számíthat. Előkönyörgőnek előny adatik. A felszerelt pályázatok f. évi októberig alúlírotthoz küldendők, ki bővebb felvilágosítással is szívesen szolgál.

Borossebes Aradmegye, 1889. julius 25.

Tömöry Mihály,
ev. ref. lelkész.